

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI Ở NƯỚC TA

Thạc sĩ Ngô Sáu

Phó hiệu trưởng Trường Chính trị Đắk Lắk

Nước ta hiện nay vẫn là một nước nông nghiệp với hơn 70% dân cư đang sống ở nông thôn. Phát triển nông nghiệp nông thôn đã, đang và sẽ còn là mối quan tâm hàng đầu, có vai trò quyết định đối với việc ổn định kinh tế xã hội đất nước. Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng xác định mục tiêu xây dựng nông thôn mới là: “*Xây dựng nông thôn mới ngày càng giàu đẹp, dân chủ, công bằng, văn minh, có cơ cấu kinh tế hợp lý, quan hệ sản xuất phù hợp, kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội phát triển ngày càng hiện đại*”

Quán triệt Nghị quyết Đại hội X, Hội nghị Trung ương lần thứ bảy (khóa X) ra Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 5 tháng 8 năm 2008 đã nêu một cách toàn diện quan điểm của Đảng ta về xây dựng nông thôn mới. Nghị quyết khẳng định nông nghiệp, nông dân, nông thôn có vai trò to lớn, có vị trí quan trọng trong sự nghiệp công nghiệp hóa hiện đại hóa đất nước. Xây dựng nông thôn mới là xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội hiện đại ở nông thôn; xây dựng cơ cấu kinh tế và các hình thức tổ chức sản xuất hợp lý, gắn nông nghiệp với phát triển nhanh công nghiệp, dịch vụ, đô thị theo quy hoạch...

Nghị quyết 26/NQ/TW ngày 28/05/2008 đã nêu một cách tổng quát về mục tiêu, nhiệm vụ cũng như phương thức tiến hành quá trình xây dựng nông thôn mới trong giai đoạn hiện nay, phù hợp với điều kiện thực tiễn phát triển của đất nước.

Thực hiện đường lối của Đảng, ngày 28/10/2008, Chính phủ đã ra Nghị quyết số 24/2008/NQ-CP ban hành một chương trình hành động của Chính phủ về xây dựng nông nghiệp, nông dân và nông thôn, thống nhất nhận thức, hành động về nông nghiệp, nông dân, nông thôn và Chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới.

Sau hơn 9 năm triển khai, Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới (NTM) giai đoạn 2010 – 2020 đã đạt và vượt các mục tiêu đề ra trước gần 2 năm; góp phần quan trọng vào sự nghiệp phát triển nông nghiệp, nông dân, nông thôn và sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới là chương trình mang tính tổng hợp, sâu, rộng, có nội dung toàn diện; bao gồm tất cả các lĩnh vực kinh tế, văn hóa, xã hội, chính trị, an ninh - quốc phòng. Mục tiêu chung của chương trình được Đảng ta xác định là: xây dựng nông thôn mới có kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội từng bước hiện đại; cơ cấu kinh tế và các hình thức tổ chức sản xuất hợp lý, gắn nông nghiệp với phát triển nhanh công nghiệp, dịch vụ; gắn phát triển nông thôn với đô thị theo quy hoạch; xã hội nông thôn dân chủ, ổn định, giàu bản

sắc văn hóa dân tộc; môi trường sinh thái được bảo vệ; an ninh trật tự được giữ vững; đời sống vật chất và tinh thần của người dân ngày càng được nâng cao.

Nghị quyết Đại hội lần thứ XI và XII của Đảng đã nêu rõ phương hướng, nhiệm vụ của xây dựng nông thôn mới đến năm 2020 là: Tiếp tục triển khai chương trình xây dựng nông thôn mới phù hợp với đặc điểm từng vùng theo các bước đi cụ thể, vững chắc trong từng giai đoạn, giữ gìn và phát huy nét văn hóa bản sắc của nông thôn Việt Nam...

Thực hiện đường lối của Đảng, trong thời gian qua, phong trào xây dựng nông thôn mới đã diễn ra sôi nổi ở khắp các địa phương trên cả nước, thu hút sự tham gia của cả cộng đồng, phát huy được sức mạnh của cả xã hội. Quá trình xây dựng nông thôn mới đã đạt được thành tựu khá toàn diện. Kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội cơ bản đảm bảo, tạo sự thuận lợi trong giao lưu buôn bán và phát triển sản xuất; Kinh tế nông thôn chuyển dịch theo hướng tăng công nghiệp, dịch vụ, ngành nghề, đã xuất hiện nhiều mô hình kinh tế có hiệu quả gắn với xây dựng nông thôn mới, nâng cao thu nhập và đời sống vật chất tinh thần cho người dân; Hệ thống chính trị ở nông thôn được củng cố và tăng cường; Dân chủ cơ sở được phát huy; An ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội được giữ vững..

Chương trình xây dựng nông thôn mới ở nước ta tiếp tục được đẩy mạnh công tác tuyên truyền bằng nhiều hình thức phong phú, huy động được sự ủng hộ, tham gia ngày càng tích cực hơn của nhân dân, cùng với các nguồn kinh phí hỗ trợ từ ngân hàng chính sách nhà nước để thực hiện chương trình. Với sự chung sức, chung lòng, nhân dân cả nước đã cùng “dồn sức” xây dựng NTM. Bộ mặt của nông thôn Việt Nam đã thay đổi toàn diện. Kết quả sáng rõ nhất là đến tháng 10/2019, cả nước đã có 4.665 xã (52,4%) đã được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới, hoàn thành vượt 2,4% so với mục tiêu 10 năm (2010-2020) của Đảng, Quốc hội và Chính phủ giao. Trong đó, vùng Đồng bằng sông Hồng đạt 84,86%, miền núi phía Bắc đạt 28,6%, đã hoàn thành vượt mục tiêu 5 năm (2016-2020) được Thủ tướng Chính phủ giao.

Đáng kể, có 36/63 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương đã hoàn thành sớm và vượt mục tiêu 5 năm được Thủ tướng Chính phủ giao; có 08 tỉnh, thành phố đã có 100% số xã được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới là Nam Định, Hà Nam, Hưng Yên, Thái Bình, Đà Nẵng, Đồng Nai, Bình Dương và Cần Thơ. Trong số các xã được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới, có 87 xã đặc biệt khó khăn thuộc Chương trình 135 và 42 xã vùng bãi ngang ven biển, hải đảo.

Đồng thời, đã có 63 xã đạt chuẩn nông thôn mới nâng cao và đã có xã đạt chuẩn NTM kiểu mẫu theo quy định của Thủ tướng Chính phủ.

Tình bình quân cả nước đạt 15,32 tiêu chí/xã, hoàn thành vượt mục tiêu 5 năm (2016-2020) được Thủ tướng Chính phủ giao, trong đó, có 2/7 vùng và 19/63 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương hoàn thành và vượt mục tiêu 5 năm (2016-2020) được Thủ tướng Chính phủ giao.

Đến nay, cả nước đã có 109 đơn vị cấp huyện của 41 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương đã được Thủ tướng Chính phủ công nhận đạt chuẩn nông thôn

mới. Trong đó, có 04 huyện (Hải Hậu thuộc tỉnh Nam Định; Nam Đàn thuộc tỉnh Nghệ An; Đơn Dương thuộc tỉnh Lâm Đồng và Xuân Lộc thuộc tỉnh Đồng Nai) được Ban Chỉ đạo Trung ương lựa chọn thí điểm xây dựng nông thôn mới, để tổng kết, đánh giá phục vụ xây dựng tiêu chí huyện nông thôn mới kiểu mẫu giai đoạn sau năm 2020. Đặc biệt, tỉnh Đồng Nai và tỉnh Nam Định đã có 100% xã và 100% đơn vị cấp huyện đạt chuẩn/hoàn thành nhiệm vụ xây dựng nông thôn mới.

Tuy nhiên, quá trình xây dựng nông thôn mới còn bộc lộ nhiều khó khăn hạn chế, *nhất là về công tác quy hoạch*. Quy hoạch nông thôn mới là một vấn đề mới, liên quan đến nhiều lĩnh vực và phải mang tính chiến lược phát triển kinh tế - xã hội. *Đội ngũ cán bộ còn nhiều hạn chế về năng lực, nên trong quá trình triển khai còn nhiều lúng túng. Bên cạnh đó chúng ta còn gặp khó khăn về huy động nguồn vốn cho xây dựng nông thôn mới. Công tác lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành và tuyên truyền về xây dựng nông thôn mới còn hạn chế; chưa phát huy tinh thần dân chủ sáng tạo trong huy động các nguồn vốn ở các thành phần kinh tế cho xây dựng nông thôn mới. Đời sống của người dân nông thôn còn nhiều khó khăn. Mặt khác, trong nhận thức nhiều người còn cho rằng xây dựng nông thôn mới là dự án do nhà nước đầu tư xây dựng nên còn có tâm lý trông chờ, ỷ lại.*

Xác định việc xây dựng NTM là một quá trình lâu dài, thường xuyên và liên tục, có điểm bắt đầu nhưng không có điểm kết thúc, xây dựng NTM phải đảm bảo “Hiệu quả, Toàn diện và Bền vững”, Chương trình Mục tiêu quốc gia xây dựng NTM giai đoạn sau năm 2020 sẽ trở thành một chương trình phát triển nông thôn toàn diện, đáp ứng các mục tiêu của phát triển bền vững ở tất cả các cấp (tỉnh, huyện, xã và thôn, bản).

Mục tiêu là xây dựng NTM để đời sống vật chất và tinh thần của người dân nông thôn giàu có và thịnh vượng, tiệm cận với khu vực đô thị; kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn đồng bộ, hiện đại và kết nối chặt chẽ với quá trình đô thị hóa...

Dự kiến phần đầu đến năm 2025 có 75% số xã đạt chuẩn nông thôn mới, trong đó có ít nhất 20% số xã đạt chuẩn nông thôn mới kiểu mẫu, 50% số huyện, thị xã đạt chuẩn hoàn thành nhiệm vụ xây dựng nông thôn mới, trong đó có 10% được công nhận là huyện, thị xã nông thôn mới kiểu mẫu, có ít nhất 19 tỉnh được công nhận hoàn thành xây dựng nông thôn mới. Đặc biệt, chất lượng cuộc sống của người dân nông thôn được nâng cao, thu nhập bình quân tăng ít nhất 1,8 lần so với năm 2020.

Để đạt được mục tiêu này, Theo Ban Chỉ đạo Trung ương các Chương trình mục tiêu quốc gia, các cấp, các ngành, các địa phương cần chủ động bắt tay vào xây dựng chương trình, kế hoạch xây dựng NTM giai đoạn sau năm 2020 theo hướng rõ mục tiêu, rõ việc, gắn sát với điều kiện thực tiễn.

Tiếp tục hoàn thiện khung khổ pháp luật, cơ chế chính sách hỗ trợ xây dựng NTM theo hướng tiếp tục sáp nhập các chương trình, dự án có cùng nội dung đầu tư, nội dung hỗ trợ trên địa bàn nông thôn với Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM nhằm thống nhất cơ chế, chính sách hỗ trợ các địa phương triển khai

hiệu quả các nội dung của Chương trình, góp phần nâng cao hiệu quả đầu tư các nguồn lực, đảm bảo không chồng chéo, lãng phí nguồn lực.

Rà soát, cập nhật và ban hành bộ tiêu chí quốc gia về NTM (cấp thôn, bản, xã, huyện) phù hợp với từng giai đoạn. Ban hành hệ thống cơ chế chính sách đồng bộ và linh hoạt ở các cấp (tỉnh, huyện, xã, thôn bản) và phù hợp với từng nhóm địa phương (phần đầu đạt chuẩn, đã đạt chuẩn, phần đầu đạt kiểu mẫu).

Đặc biệt, cần ban hành Kế hoạch thực hiện Phong trào “Cả nước chung sức xây dựng NTM giai đoạn 2021-2025” do Thủ tướng Chính phủ phát động; tiếp tục triển khai hiệu quả Chương trình KHCN phục vụ xây dựng NTM giai đoạn 2021-2025. Trên cơ sở khung cơ chế, chính sách của Trung ương và điều kiện thực tế, các địa phương cần chủ động nghiên cứu, vận dụng ban hành các cơ chế, chính sách hỗ trợ đặc thù để tập trung nguồn lực đẩy nhanh tiến độ và nâng cao chất lượng xây dựng NTM, với các mô hình: NTM ven đô gắn với đô thị hoá; NTM gắn với du lịch nông nghiệp, du lịch sinh thái; NTM gắn với vùng sản xuất hàng hóa tập trung quy mô lớn; NTM vùng khu vực biên giới, vùng bãi ngang ven biển và hải đảo, vùng đồng bào dân tộc thiểu số, NTM thích ứng và ứng phó với biến đổi khí hậu...

Để thực hiện xây dựng nông thôn mới hiệu quả, toàn diện, bền vững của Đảng về xây dựng nông thôn mới cần thực hiện tốt các giải pháp sau:

- Cấp ủy, chính quyền các cấp tăng cường tuyên truyền, vận động cán bộ, đảng viên và nhân dân các dân tộc nhận thức đúng về chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước về xây dựng nông thôn mới để mọi người dân đều nhận thức rằng: "Xây dựng nông thôn mới là công việc thường xuyên của mỗi người, mỗi nhà, mỗi thôn xóm và từng địa phương; tất cả cùng chung sức dưới sự lãnh đạo của Đảng..." nhằm thực hiện thành công xây dựng nông thôn mới.

- Tăng cường chỉ đạo của cấp ủy đảng, chính quyền, nâng cao hơn nữa vai trò người đứng đầu cấp ủy, chính quyền trong lãnh đạo tổ chức thực hiện. Gắn với cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa`` khu dân cư” với phong trào xây dựng nông thôn mới. Tiếp tục củng cố, kiện toàn ban chỉ đạo, tổ điều phối cấp huyện, ban quản lý cấp xã và ban phát triển thôn các thôn, buôn...

- Sử dụng có hiệu quả nguồn vốn hỗ trợ của Trung ương, vốn Chương trình mục tiêu Quốc gia và các nguồn vốn lồng ghép khác; ưu tiên bố trí ngân sách huyện hỗ trợ các địa phương xây dựng nông thôn mới theo kế hoạch. Tranh thủ sự đầu tư của các tổ chức, cá nhân và huy động nguồn vốn hợp pháp khác đầu tư nâng cấp cơ sở vật chất ngành giáo dục để các trường nông thôn đạt chuẩn quốc gia....

- Đẩy mạnh công tác đào tạo nghề cho lao động nông nghiệp, nông thôn theo Đề án 1956 của Thủ Tướng Chính phủ, trong đó chú trọng chất lượng dạy nghề và công tác hướng nghiệp cho người dân nông thôn; gắn công tác đào tạo nghề với giải quyết việc làm, đề án giảm nghèo, tăng thu nhập cho nông dân, tập trung ưu tiên cho các xã điểm.

- Kịp thời biểu dương, khen thưởng, tôn vinh những tập thể, cá nhân có thành tích xuất sắc trong phong trào xây dựng nông thôn mới; tăng cường kiểm tra, giám

sát việc quản lý, sử dụng vốn đầu tư cho chương trình xây dựng nông thôn mới một cách có hiệu quả.

- Quan tâm đúng mức, kịp thời đến việc sử dụng đất nông nghiệp, đấu tranh chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong quản lý, sử dụng đất. Một trong những giải pháp quan trọng là rà soát, sửa đổi chế độ, chính sách và tạo lập kỷ cương, nền nếp trong quản lý sử dụng đất đai; có sự lãnh đạo, chỉ đạo sát sao, quyết liệt và sự tổ chức thực hiện chặt chẽ, nghiêm túc trong giải quyết vấn đề này.

- Việc phát huy Quy chế Dân chủ ở cơ sở, kết hợp chặt chẽ với các phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư”, “Xây dựng nông thôn xanh, sạch, đẹp”, “Xây dựng nông thôn mới”, “Xóa đói, giảm nghèo”, thành lập “Quỹ rủi ro thiên tai”... sẽ là những yếu tố quan trọng góp phần thay đổi diện mạo nông nghiệp, nông thôn nước ta theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa./.

- Phát triển nền nông nghiệp hàng hoá đa dạng có khả năng cạnh tranh cao. Thúc đẩy nhanh và mạnh mẽ quá trình chuyển dịch cơ cấu nông nghiệp và kinh tế nông thôn. Phát triển trồng trọt và chăn nuôi các cây, con đem lại giá trị và hiệu quả kinh tế cao. Xây dựng các vùng sản xuất nông sản hàng hoá tập trung; xây dựng các khu công nghiệp công nghệ cao với phương thức sản xuất hiện đại, gắn với sơ chế và chế biến chất lượng cao. Nhanh chóng chuyển giao khoa học, công nghệ, phát triển hệ thống khuyến nông để hỗ trợ nông dân và các doanh nghiệp nông nghiệp tiếp thu kỹ thuật mới. Đẩy mạnh phát triển công nghiệp và ngành nghề, dịch vụ ở nông thôn, khôi phục và phát triển làng nghề.

- Song song với việc đẩy mạnh sản xuất nông nghiệp theo hướng hiện đại gắn với hàng hoá thị trường, cần tiếp tục xây dựng nông thôn mới theo hướng hiện đại, công bằng, dân chủ, văn minh. /.